

Література

1. Наука, технології та інновації. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт (2010–2020). *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.03.2023).
2. Research and development expenditure (% of GDP). URL: https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?end=2021&name_desc=true&start=1996&view=chart (дата звернення: 22.03.2023).
3. Наука, технології та інновації. Кількість інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.03.2023).
4. Вплив війни на українські підприємства: 57 % бізнесів стабілізували діяльність. *EU NEIGHBOURSEAST*. 03.03.2023. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-pidpryyemstva-57-biznesiv-stabilizuvaty-diyalnist/>
5. Гнатенко І. А. Феномен інноваційного підприємництва в національній економіці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 23, ч. 1. 2019. С. 61–64.

References

1. Nauka, tekhnolohii ta innovatsii. Vytraty na vykonannia naukovykh doslidzhen i rozrobok za vydamy robit (2010–2020). *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia: 22.03.2023).
2. Research and development expenditure (% of GDP). URL: https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?end=2021&name_desc=true&start=1996&view=chart (data zvernennia: 22.03.2023).
3. Nauka, tekhnolohii ta innovatsii. Kilkist innovatsiino aktyvnykh pidpryyemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia: 22.03.2023).
4. Vplyv viiny na ukrainski pidpryyemstva: 57 % biznesiv stabilizuvaty diialnist. *EU NEIGHBOURSEAST*. 03.03.2023. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-pidpryyemstva-57-biznesiv-stabilizuvaty-diyalnist/>
5. Hnatenko I. A. Fenomen innovatsiinoho pidpryyemnytstva v natsionalnii ekonomitsi. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2019. Vyp. 23, ch. 1. 2019. S. 61–64.

JEL Classification: D4, F2, L2, M1, O3

Наталія Чухрасва

*доцент кафедри економіки та підприємництва,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,*

Nataliia Chukhraieva

*PhD of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Vadym Hetman Kyiv National Economic University,
chukhrayeva.nataliya@kneu.edu.ua*

Ольга Бойко

*магістрантка факультету економіки та управління,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана,*

Olga Boyko

*Master's student of the Faculty of Economics and Management,
Vadym Hetman Kyiv National Economic University,
olga.mikulyak777@gmail.com*

ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

INNOVATIONS IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF NATIONAL ENTERPRISES

Анотація. Розглянуто роль інновацій у конкурентоспроможності українських компаній. Доведено, що для отримання конкурентних переваг без активізації інноваційної діяльності досягнути відповідного рівня конкурентоспроможності неможливо.

Abstract. The role of innovations in the competitiveness of Ukrainian companies is considered. It has been proven that in order to obtain competitive advantages, it is impossible to achieve the appropriate level of competitiveness without the activation of innovative activities.

Світ вступив до епохи «інтелектуальної економіки» або «економіки знань», у якій інновації та інтелектуальні досягнення людей стають найважливішими джерелами благополуччя людей. У зв'язку з цим у сьогоденних умовах виживають ті компанії, які здатні з легкістю реагувати на запити ринку, формують і можуть грамотно організовувати створення конкурентоспроможної продукції, готові забезпечувати ефективність внутрішньовиробничого управління, тобто інноваційно розвиваються.

Інноваційна діяльність охоплює не лише інноваційний процес еволюційного перетворення новітнього знання на нові види товарів, технологій і послуг, маркетингові дослідження ринків збуту товарів, їх споживчих якостей, конкурентного середовища, а й комплекс управлінських, технологічних та організаційно-економічних заходів, які можуть призвести до інновацій, та новий підхід до консалтингових, соціальних, інформаційних та інших видів послуг.

Як зазначає більшість експертів, державне регулювання економіки та інноваційних процесів це одна з основних умов переходу функціонування економіки на ринкові рейки. На етапі перехідної економіки роль держави стає стратегічною, держава є головним учасником та партнером бізнесу у розвитку інноваційного сектору.

Методом розробок і впровадження установок та машин інновації виступають дієвим інструментом у питаннях інтелектуалізації, механізації та автоматизації виробництва. Саме за допомогою цих розробок відбувається подальше удосконалення всіх складових продуктивних сил, технології, управління та організації виробництвом, продукти праці, розвиваються потреби та процеси споживання, застосування та накопичення для забезпечення розширеного відтворення.

У даний час головною задачею нашої країни лежить відповідальність в основному за блок фундаментальних досліджень, це може призвести до нарощування наукового потенціалу, який буде використовуватись у державах з високими цінами на інтелектуальні ресурси. У результаті наблизчим часом Україна може перетворитися на постачальника «інтелектуальної сировини» до економічно розвинених країн.

Створення передової техніки та серйозної науки неможливе без підтримки держави та масштабних витрат бюджету, які в майбутньому можуть неодноразово окупитися. Врешті-решт саме зазначені складові здатні визначити успіх намічених в Україні соціально-економічних перетворень [1].

На сьогоднішній час гострою проблемою української економіки є підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, послуг і товарів. І в цьому питанні одну з основних проблем відіграє активізація інноваційної діяльності. У таких умовах уряду необхідно вжити заходів, спрямованих на серйозне поживлення діяльності в інноваційній галузі.

В умовах ринкової економіки та конкуренції оновлення виробництва, покращення якості продукції відбувається на добровільних засадах. Стимул до нововведень є силою, яка рухає конкуренцією. Саме на основі нововведень, виходить використовувати сучасну технологію та організацію виробництва, гарантувати ефективність та успіх діяльності підприємства. Для вирішення цих завдань потрібен новаторський, підприємницький підхід, суть якого проявляється у пошуку та реалізації інновацій [2].

Підприємець, який знайшов творчий підхід до своєї продукції, може бути конкурентоспроможнішим, ніж його конкуренти, які не знайшли і не зробили цього підходу. Звідси випливає, що суперництво і творчість і конкуренція створюють «петлю взаємного посилення».

Незважаючи на те, що кожна успішна фірма застосовує свою стратегію, головні погляди діяльності є схожими — фірми досягають конкурентних переваг лише завдяки інноваціям, якщо освоюють нові способи досягнення конкурентоспроможності або знаходять найкращі способи конкурентної боротьби, застосовуючи старі методи.

У ринковій економіці інновації являються потужним зразком конкуренції, оскільки ведуть до зниження собівартості і, отже, до зниження цін, зростання обсягу прибутку, появи нових потреб, неминучому припливу коштів, підвищення рейтингу виробника нових товарів, захоплення чи відкриття нових ринків, у тому числі нових. Підвищення обороту та зростання виробництва на невеликих і середніх підприємствах вирішальним чином залежить від інновацій [3; 4]. Передумовою для виживання даних підприємств на ринку служать нові та поліпшені товари та послуги. Швидкі зміни запитів покупців, мінливі запити до якості, короткі життєві цикли продукції і темпи її оновлення призводять до того, що виробничим програмам невеликих і середніх підприємств необхідно якнайшвидше перетворюватися. Інновації стають головним стратегічним параметром будь-якої компанії та економіки загалом [5].

Ступінь інноваційної активності найвища у виробництві електрообладнання, продуктів харчування та сфері машинобудування, проте вона є не такого рівня як хотілося б, хоча все ж це дає привід сподіватися на значне зростання якості та конкурентоспроможності всієї української продукції, але, загалом, вона є недостатньо високою.

Проте щодо інноваційної діяльності компаній слід наголосити на тому факті, що навіть ті компанії, які відносять до інноваційно-функціональних, зменшують частку «принципово нової та вдосконаленої продукції» у загальному обсязі виготовлення. Соціологічні вибірково опитування демонструють, що лише 20 % інноваційно-функціональних компаній у промисловості виконують нововведення у сфері технології виготовлення. Інші інновації припадають на інфраструктуру, організаційну та рекламну активність компанії, пов'язані з малою науковістю [6].

Неможливо не заявити, що сьогоднішній етап розвитку інноваційної діяльності у вітчизняній промисловості належить до антитехнологічного характеру; всі прагнення сучасного промислового менеджменту спрямовані переважно на врахування потреб ринку.

Діючи інновації не можуть бути можливими без відповідного механізму інтелектуальної власності. З погляду підприємництва, тут важливо сформулювати запити, які будуть пред'являтися до цього механізму. Важливо зазначити такі: забезпечення отримання технологічної ренти бізнесменом-інноватором, низькі витрати на процес патентування і можливість отримання пільгового кредиту щодо його проведення, отримання підтримки державних структур з придбання ліцензій в організацію виготовлення нових технологій і товарів. Поточна система інноваційних механізмів та її практичне здійснення сприятимуть посиленню інноваційних елементів підприємництва та переходу на практиці до інноваційного типу економічного зростання [7].

У наші дні розробляється відповідна систематика та інструментарій способів, що дозволяють збільшити ефективність інноваційної діяльності. В принципі, невеликі та середні компанії для успішної реалізації інноваційних проектів можуть користуватися двома альтернативами, а саме:

- компанії самі формують інноваційно-технічні передумови та здійснюють на ринку отримані результати. Такий підхід пов'язаний з великими і безперервно зростаючими витратами, які зумовлені науково-технічним прогресом і тим самим найвищим рівнем ризику. Це стосується, в першу чергу, продукції високого технічного рівня і великої складності. Все це під силу переважно лише великим компаніям;

- у рамках коопераційної стратегії невеликі та середні компанії співпрацюють з іншими фірмами. У цьому кооперація може реалізовуватися на всіх етапах інноваційного процесу. Кооперація невеликих і середніх компаній з метою підвищення конкурентоспроможності та зниження ризиків знаходить все найширше застосування при великомасштабних інноваціях. Співробітництво може здійснюватися в різних формах, наприклад, у формі стратегічного альянсу, коопераційних досліджень, коопераційного виробництва та коопераційного маркетингу [8].

Підсумовуючи, слід зробити висновок, що інновації, без сумніву, сприяють збільшенню конкурентоспроможності українських компаній і, отже, економічному зростанню. Тому для успішної роботи реалізація інноваційної діяльності потрібна будь-якій компанії.

Література

1. Позняк С. В. Інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*, № 10. 2015 — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4614>. (дата звернення: 08.03.2023).
2. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: підруч. / П. П. Микитюк, В. Я. Брич, Ю. І. Микитюк. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2019. 518 с.
3. Закономірності циклічного розвитку глобальної економічної системи: монографія / Г. В. Ревякін. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 140 с.
4. Скриньковський Р. Удосконалення моделі процесу менеджменту підприємства на засадах загальних функцій менеджменту. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2017. Vol. 3, № 12. — URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5Ixee0dgdgT4J:https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/6234594.pdf&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>. (дата звернення: 09.03.2023).
5. Тютюнникова С. В. Національна інноваційна система: сучасні тренди та виклики для України. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Вип.12, 2020. С. 224–232.
6. Інноваційні ризики: види, чинники, методи зниження, управління. *What? 2023* — URL: <https://what.com.ua/innovaciini-riziki-vidi-chin/>. (дата звернення: 10.03.2023).
7. Єрмакова О. А. Інструменти державної інноваційної політики України в контексті впровадження європейського досвіду. *Механізм регулювання економіки*, 2016. № 1. С. 85–96.
8. Мусіна Л. А. Інновації та технології для розвитку зеленої ресурсоефективної економіки України / Л. А. Мусіна, Т. К. Кваша: монографія. К.: УкрІНТЕІ, 2017. 138 с.

References

1. Pozniak S. V. Innovation as a factor in increasing the competitiveness of enterprises. *Effective Economy*, № 10. 2015 — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4614>. (accessed March 08, 2023).
2. Mykytyuk P. P. Innovative management: tutor. / P. P. Mykytyuk, V. Ya. Brych, Y. I. Mykytyuk Ternopil: Econ. TNEU opinion, 2019. 518 p.
3. Patterns of cyclical development of the global economic system: monograph / G. V. Revyakin. Kharkiv: V. N. Karazin KhNU, 2020. 140 p.
4. Skrynkovsky R. Improvement of the model of the enterprise management process on the basis of general management functions. *Traektoriia Nauki = Path of Science*. 2017. Vol. 3, № 12. — URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5Ixee0dgdgT4J:https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/6234594.pdf&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>. (accessed March 09, 2023).
5. Tyutyunnikova S. V. National innovation system: modern trends and challenges for Ukraine. *Bulletin of the KhNU named after V. N. Karazin*. Issue 12, 2020. P. 224–232.
6. Innovative risks: types, factors, methods of reduction, management. *What? 2023* — URL: <https://what.com.ua/innovaciini-riziki-vidi-chin/>. (accessed March 10, 2023).
7. Ermakova O. A. Instruments of state innovation policy of Ukraine in the context of implementation of European experience. *Mechanism of economic regulation*, 2016. № 1. P. 85–96.
8. Musina L.A. Innovations and technologies for the development of a green resource-efficient economy of Ukraine / L. A. Musina, T. K. Kvasha: monograph. K.: UkrINTEI, 2017. 138 p.

JEL Classification: M21, F43, O14

Olena Boki

*Ph.D, Economy, senior researcher,
Department of Economic Research, Innovation Provisioning and External Relations,
Institute of Food Resources NAAS
mkt_inprod_naas@ukr.net*

DIRECTIONS OF INNOVATIVE RENEWAL OF AGRICULTURAL FOOD PRODUCTION

Abstract. The activities of food enterprises and directions of innovative restoration of the production of agro-food products are studied during the martial law.